

عرفان جنبه باطنی و معنوی همه ادیان است

دکتر پازوکی تصریح کرد: عرفان جنبه باطنی و معنوی همه ادیان است تفکیک عرفان نظری و عملی حقیقی نیست.

در ادامه سلسله نشست های هفتگی "نگرش فلسفی در دانش های گوناگون معاصر"، آخرین نشست با عنوان فلسفه عرفان یا سخنرانی دکتر شهرام پازوکی، استاد موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تهران برگزار شد. به گزارش خبرنگار گروه دین و اندیشه "مهر"، دکتر شهرام پازوکی با ذکر این مطلب که ارائه تعریفی از فلسفه عرفان بسیار دشوار است چراکه ما نمی توانیم به سادگی وارد بحثی شویم که خود عارفان از آن گریزانند گفت: بنابراین آنچه که من مطرح می کنم تحلیلی است که عارفان در عالم اسلام و مسیحیت از عرفان می فهمیدند.

دکتر پازوکی گفت: در یک تقسیم بندی بسیار ساده در مورد ادیان ابراهیمی می توان گفت ادیان ابراهیمی دو شان دارند. یکی از جنبه های آن ناظر به احکام شریعت است و آن جنبه ظاهر است. این جنبه ظاهری ترین و صوری ترین بخش ادیان است. در مقابل این جنبه، چیزی وجود دارد با عنوان طریقت. تعبیر شریعت و طریقت را در عالم اسلام می بینید و این یکی از اصطلاحات کلیدی عرفان اسلامی است. یعنی وقتی که عرفا می خواهند بگویند تفاوت فکری ما با متکلمین و حکما چیست معمولاً بحث را از وجه شریعتی و طریقتی آغاز می کنند. به گفته عرفا نسبت شریعت و طریقت مانند نسبت جسد به روح است. همان گونه که جان برای تجلی اش نیاز به تن دارد طریقت هم برای تجلی و ظهورش نیاز به شریعت دارد.

وی با تأکید بر این مطلب که در دین یهود بحث شریعت نسبت به دیگر ادیان نمود بیشتری دارد گفت: در دین یهود شریعت غلبه دارد، به همین دلیل دین یهود ناظر به احکام شرعی است و به نحوی نیز ظاهری بینی هم در این دین وجود دارد. خدای یهود خدایی است که فقط شارع است، به همین دلیل کسی به خدای یهود عشق نمی ورزد. اگرچه در دین یهود بحث طریقتی در جریان است اما این جنبه ای مغلوب است و شما به زحمت می توانید سخن از جنبه طریقتی در این دین داشته باشید. در مسیحیت جنبه طریقتی بیشتر غلبه دارد، لذا می بینیم که مسیح می گوید من شریعت تازه ای نیآوردم و دستورات من منحصر در عشق به خدا و عشق به مخلوق است. احکام دینی مسیحیت را نیز نگاه کنید دائماً حول مفهوم عشق در جریان است. در اسلام این دو در حالت تعادلی قرار دارند و هیچ کدام بر دیگری غلبه پیدا نکرده است، منتهی در شخصیت پیامبر(ص) بیشتر توجه به آن وجه ظاهری و شریعتی است. بسیاری از محققین خارجی مدعی اند که ما در اسلام عرفان نداریم و پیامبر(ص) حالات معنوی نداشته است. غربی ها در قضاوتشان معمولاً مسیح را ملاک قرار می دهند. اگر خصوصی تر به احوال پیامبر(ص) نگاه کنیم مشاهده خواهیم کرد حالات پیامبر(ص) به عنوان مثال معراج حالتی عرفانی بوده است. معراج پیامبر(ص) در عالم عرفان به عنوان الگویی سلوکی در نزد عرفا تلقی می شد.

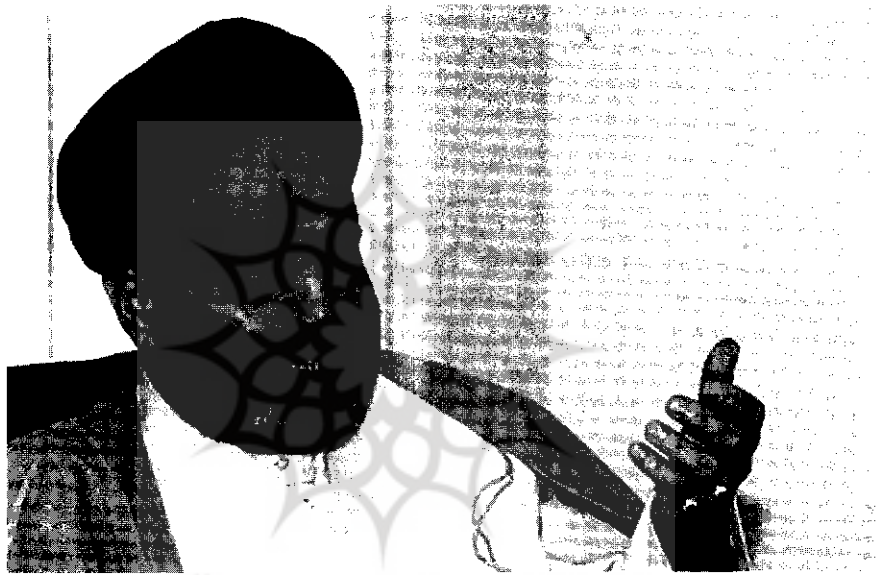
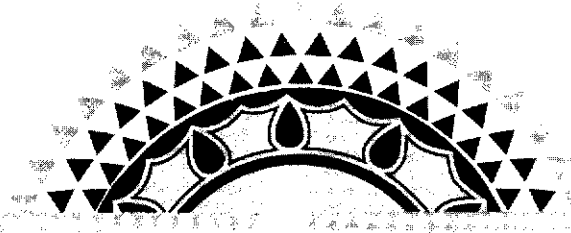
دکتر پازوکی طرح بحث طریقت و شریعت را به عنوان یکی از بهترین ورودی ها برای فهم عرفان در ادیان دانست و گفت: آن جنبه های طریقتی که در عرفان بعدها برجسته شد به عنوان عرفان محض شناخته گردید. بنابراین عرفان آن جنبه دیگر طریقتی و باطنی و معنوی همه ادیان است. از آنجا که ادیان از حیث معنا جنبه واحدی دارند از حیث طریقتی نیز با یکدیگر مشترکند. یکی از مشترکات عرفانی ادیان قول به حقیقت واحد هستی است. بحثی را که در اسلام با عنوان ظهور و تجلی در عرفان اسلامی می بینید به یک معنا در عرفان همه ادیان حضور دارد.

استاد فلسفه موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران عدم ارتباط انسان با حقیقت و مبدا هستی را یافته های ذهنی دانست و تأکید کرد: این عدم دسترسی هیچ گاه یافته های قلبی نخواهد بود. در تفکر عرفانی و سلوک است که حقیقت خود را نشان می دهد لذا از این

حیث هیچ کس نمی تواند بگوید که من عارف کامل شده ام. چرا که عارف کامل یعنی کسی که به انتهای راه رسیده باشد در حالی که این راه انتهایی ندارد. در این تفکر ایمان دم به دم نو می شود. اما در نگرش عرفانی کسی نظر دیگری را رد و انکار نمی کند، در حالی که در علوم دیگر مانند فقه، فلسفه و کلام یکدیگر را بسیار انکار کرده اند. یکی دیگر از مشترکات عرفانی بحث توأم بودن نظر و عمل است. تفکیک عرفان نظری و عملی از حیث حقیقت عرفان یک تفکیک حقیقی نیست. یعنی هیچ عارفی را سراغ ندارید که عرفان خوانده باشد اما اهل عمل نباشد. همچنین زبان عرفانی نیز زبان مشترکی است. زبان عرفانی زبان عبارت و منطق نیست بلکه زبان اشارت است.

وی در ادامه سخنانش درباره فلسفه عرفان از نسبت هنر و عرفان سخن گفت و تصریح کرد: در همه ادیان عرفان با هنر نسبت دارد. در ادیان مختلف هنرها در حوزه عرفان آن ادیان پرورش پیدا کردند و در عالم اسلام بحث هنرها فقط در حوزه عرفان طرح می شود. چرا که در بحث هنر مسئله زیبایی و حسن مطرح می شود و تمام این مسائل در متون عرفانی پرداخته شده و در متون فلسفی و کلامی و فقهی به این موارد اشاره ای نشده است. این نگرش مختص اسلام نیست و در همه ادیان بوده است. اما در این نوع نگاه آن فهمی که هنرمند به آن می رسد همان فهمی است که عارف به آن رسیده است. از مشترکات عرفانی در ادیان ابراهیمی این است که عبادت عارف عاشقانه است. یعنی به هیچ قصد زائدی عبادت نمی کند. در تفکر عرفانی از حیث طریقتی، نبی دین خاتم دین نیست. ما در مورد حضرت رسول(ص) می گوییم که او خاتم انبیاء است اما از حیث عرفانی خاتم الانبیاء و المرسلین یعنی ختم کننده شریعت نه مقام طریقت. مقام طریقت ختم نمی شود بلکه استمرار دارد و استمرار آن همان چیزی است که در اسلام تحت عنوان "ولایت" به معنای عرفانی آن می گوییم.

دکتر پازوکی درباره غلبه ظاهر بر باطن در مسیحیت گفت: در طول تاریخ مسیحیت عارفان مسیحی مطرود هستند و با غلبه کلام مسیحی عرفان مسیحی چندان رشد نمی کند. اما بعد از قرون وسطی و در دوره پروتستانها تقریباً عرفان تعطیل می شود و تنها می توان از عارف آلمانی به نام یاکوب بومه یاد کرد. در میان کاتولیکها نیز ما جریان عرفانی نداریم.

رئیس مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب : دریافت مجوز برگزاری دوره کارشناسی ارشد مذاهب اسلامی موفقیت سال ۸۳ بود

گروه های پژوهشی مرکز و توسعه طرح های پژوهشی در موضوعات فرق شیعه، فرق تسنن، فرق تصوف، ادیان خاور دور و بودا، ادیان هند و ادیان ایران، یهودیت، پروتستانیزم، ارتدوکس و کاتولیک را از ثمرات سال ۸۳ نامید. همچنین افزودن منابع جدید و دایرهالمعارف های متنوع و مجلات تخصصی، به زبان های مختلف به کتابخانه تخصصی ادیان و مذاهب را از دستاوردهای امسال توصیف کرد.

رئیس مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب در پایان اعلام کرد: امید است در سال هشتم و چهار دوره های کارشناسی ارشد در سه رشته مذاهب اسلامی، ادیان ابراهیمی و ادیان غیر ابراهیمی را رسماً فعال کنیم.

در راستای پژوهش های بنیادین و مطالعات تطبیقی درباره ادیان و مذاهب اقدام کند و به برقراری رابطه عالمانه و فضای گفت و گوی خردورزانه میان این حوزه و دیگر حوزه های دین و دانش و معنویت در جهان اقدام کند.

وی افزود: یکی از گام هایی که این مرکز در طول این سالها برداشته و برای ما در سال هشتم سه به ثمر نشست، جلب نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در اعطای مجوز برگزاری دوره کارشناسی ارشد در گرایش های مذاهب اسلامی، ادیان ابراهیمی، و ادیان غیر ابراهیمی به مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب بوده است.

رئیس مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب فعالیت

رئیس و بنیانگذار مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب موفقیت مرکز در دریافت مجوز از وزارت علوم تحقیقات و فناوری به منظور برگزاری دوره کارشناسی ارشد در گرایش های مذاهب اسلامی، ادیان ابراهیمی، و ادیان غیر ابراهیمی را از موفقیت های سال ۸۳ اعلام کرد.

حجت الاسلام نواب، رئیس مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، در گفت و گو با خبرنگار گروه دین و اندیشه "مهر" سال هشتم سه را برای مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان سال مثبت و موفق ارزیابی کرد و اظهار داشت: از سال ۷۵ که مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب به همت دانشوران حوزه علمیه قم بنیاد نهاده شده، توانسته